

govwatch

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΔΙΚΑΙΟΥ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

2024

Το Govwatch είναι ένα παρατηρητήριο του Κράτους Δικαίου στην Ελλάδα.

Το Govwatch είναι μία ανεξάρτητη, μη κερδοσκοπική πρωτοβουλία του Vouliwatch, συλλογής, καταγραφής και αναφορών περιστατικών παραβίασης του Κράτους Δικαίου στην Ελλάδα.

Στόχος του Govwatch είναι ανάδειξη υποθέσεων παραβίασης ή υπόνοιας παραβίασης των αρχών του Κράτους Δικαίου, η ενημέρωση πολιτών και φορέων, η ενίσχυση της ανάδειξης τέτοιων παραβιάσεων από την ΚτΠ και η άσκηση πίεσης για λογοδοσία των υπευθύνων. Ταυτόχρονα, αυτούσιο το περιεχόμενο του Govwatch παρουσιάζεται και στην αγγλική γλώσσα ώστε η ανάδειξη των ευρημάτων του να απηχεί και σε αρμόδιους διεθνείς οργανισμούς όπως η GRECO και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Ο συλλογικός χάρτης των παθογενειών του Κράτους Δικαίου στην Ελλάδα σχεδιάζεται και εμπλουτίζεται με αναφορές από την ομάδα του Govwatch, την Κοινωνία των Πολιτών, τον δημοσιογραφικό και ακαδημαϊκό κόσμο αλλά και πολίτες.

Η συλλογή και η καταγραφή των αναφορών – παραβιάσεων (ή υπονοιών παραβίασης) πραγματοποιούνται με χρονολογική σειρά ανά θεματική και όπως αυτές αποτυπώνονται σε διάφορες καταγγελίες, ανακοινώσεις, τοποθετήσεις, αποφάσεις ή/και γνώμες διεθνών, ευρωπαϊκών ή εγχώριων οργανισμών, φορέων ή/και προσώπων".

Οι θεματικές

Η επιλογή των θεματικών βασίστηκε στις κυρίαρχες, χρόνιες ή πιο πρόσφατες, παθογένειες του κράτους δικαίου στην Ελλάδα καθώς και στους δύο κεντρικούς άξονες που το νοσηματοδοτούν: την υπεροχή των νόμων και τη σημασία της τήρησής τους όχι μόνο από τους/τις πολίτες, αλλά πρωτίστως και κυρίως από την ίδια την κρατική εξουσία και τη διοίκηση.

Γ.Π.Κ.Δ.

Ελευθερία
του Τύπου

Δικαιώματα
προσφύγων
& μεταναστών

Υπερβολική
επιτήρηση

Αστυνομική βία
& αυθαιρεσία

Ενωσιακές
& διεθνείς
υποχρεώσεις

Διαδικασία
προετοιμασίας
& θέσπισης
νόμων

Αναφορές περιστατικών μη τήρησης του Κράτους Δικαίου

Οι αναφορές περιστατικών παραβίασης ή υπόνοιας παραβίασης του Κράτους Δικαίου στην Ελλάδα υποβάλλονται και ενημερώνονται από την ομάδα του Gonwatch, την Κοινωνία των Πολιτών, πολίτες, δημοσιογράφους και ακαδημαϊκούς συνεργάτες της πρωτοβουλίας. Τα περιστατικά παρουσιάζονται με απλό και κατανοητό τρόπο και με την κατά το δυνατόν πληρέστερη τεκμηρίωση στα γεγονότα και το νομικό υπόβαθρο κάθε υπόθεσης ώστε να είναι έγκυρα και προσβάσιμα αλλά και να εμπνέουν την ανάδειξη άλλων σχετικών αναφορών από τ@ πολίτες / το κοινό.

Τι είναι το Κράτος Δικαίου;

«Η αρχή του κράτους δικαίου ή δικαιοκρατική αρχή είναι η αρχή της νομιμότητας υπό την ευρύτατη έννοιά της. Είναι η αρχή της τήρησης του νόμου και γενικότερα του δικαίου»

(Σπυρόπουλος Φ., Συνταγματικό Δίκαιο, εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα Θεσσαλονίκη, 2018, σελ. 51)

Το Κράτος Δικαίου συνιστά τη βάση κάθε σύγχρονης συνταγματικής δημοκρατίας. Πρόκειται για μία νομικά δεσμευτική αρχή που αναγνωρίζεται ως μία από τις θεμελιώδεις εγγενείς αρχές των συνταγματικών συστημάτων όλων των κρατών μελών της ΕΕ και του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Η αρχή του κράτους δικαίου διασφαλίζει ότι οι (έχοντες) δημόσιες εξουσίες ενεργούν με βάση τους περιορισμούς που θέτει η νομοθεσία, σύμφωνα με τις αξίες της δημοκρατίας και τα θεμελιώδη δικαιώματα, υπό τον έλεγχο ανεξάρτητων και αμερόληπτων δικαστηρίων.

Παρότι υπάρχουν πολλοί και διαφορετικοί ορισμοί για το Κράτος Δικαίου, η βασική σημασία της έννοιας είναι κοινώς αποδεκτή. Η αρχή του κράτους δικαίου αποτελεί μία ευρύτερη έννοια-ομπρέλα που αποτελείται και περιλαμβάνει πολλές ειδικότερες αρχές, όπως μεταξύ άλλων τις αρχές της αναλογικότητας, της ισότητας, της νομιμότητας, της απαγόρευσης της αυθαιρεσίας των εκτελεστικών

εξουσιών, της ασφάλειας του δικαίου, της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης, του δικαστικού ελέγχου και της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, της διαφάνειας και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Εν γένει, λοιπόν, **α)** ο σεβασμός της αρχής του κράτους δικαίου συνδέεται άρρηκτα με τον σεβασμό της δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και **β)** στόχος της αρχής του κράτους δικαίου είναι η θέση νομικών περιορισμών στη δημόσια εξουσία και η προστασία του ατόμου από αυθαίρετες ή παράνομες δράσεις των εχόντων δημόσια εξουσία.

Κατά τα αναφερόμενα στο **άρθρο 2** της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση:

«Η Ένωση βασίζεται στις αξίες του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισότητας, του κράτους δικαίου, καθώς και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των προσώπων που ανήκουν σε μειονότητες. Οι αξίες αυτές είναι κοινές στα κράτη μέλη εντός κοινωνίας που χαρακτηρίζεται από τον πλουραλισμό, την

απαγόρευση των διακρίσεων, την ανοχή, τη δικαιοσύνη, την αλληλεγγύη και την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών»

ενώ σύμφωνα με την **παρ. 1 του άρθρου 25** του Συντάγματος:

«Τα δικαιώματα του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου και η αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου τελούν υπό την εγγύηση του Κράτους. Όλα τα κρατικά όργανα υποχρεούνται να διασφαλίζουν την ανεμπόδιστη και αποτελεσματική άσκησή τους. Τα δικαιώματα αυτά ισχύουν και στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών στις οποίες προσιδιάζουν. Οι κάθε είδους περιορισμοί που μπορούν κατά το Σύνταγμα να επιβληθούν στα δικαιώματα αυτά πρέπει να προβλέπονται είτε απευθείας από το Σύνταγμα είτε από το νόμο, εφόσον υπάρχει επιφύλαξη υπέρ αυτού και να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας».

Με λίγα λόγια το Κράτος Δικαίου, αποτελεί ένα σύστημα όπου το δίκαιο υπερέχει.

«Το σύγχρονο δημοκρατικό κράτος αυτοπεριορίζεται στην άσκηση της εξουσίας του με την θέσπιση κανόνων δικαίου, οι οποίοι καθορίζουν τις αρμοδιότητες και τον τρόπο δράσης των οργάνων του· γι' αυτό λέγεται και Κράτος Δικαίου. Το Κράτος Δικαίου αντιδιαστέλλεται από το αστυνομικό κράτος, στο οποίο η κρατική εξουσία είναι νομικώς αδέσμευτη και μπορεί να λάβει οποιοδήποτε μέτρο ακόμη και εξόχως δεσμευτικό για τις ατομικές ελευθερίες των πολιτών, αρκεί να το κρίνει η ίδια αναγκαίο για την επίτευξη των σκοπών του κράτους».

(Γεωργιάδης Α., Τι είναι δίκαιο; Η νομική επιστήμη για όλους, Πανεπιστημιακές εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 2018, σελ. 176)

Το World Justice Project, ορίζει το Κράτος Δικαίου ως ένα σύστημα που διέπεται από 4 οικουμενικές αρχές:

α) Λογοδοσία (Accountability), β) Δίκαιος Νόμος (Just Law), γ) Ανοικτή Διακυβέρνηση (Open Government) και δ) Προσβάσιμη και Αμερόληπτη Δικαιοσύνη (Accessible and Impartial Justice). Οι αρχές αυτές, μετά την περαιτέρω εξειδίκευσή τους σε 8 πρωταρχικούς παράγοντες:

[1. Περιορισμοί των Κυβερνητικών Εξουσιών (Constraints on Government Powers), 2. Απουσία Διαφθοράς (Absence of Corruption), 3. Ανοικτή Διακυβέρνηση (Open Government), 4. Θεμελιώδη Δικαιώματα (Fundamental Rights), 5. Τάξη και Ασφάλεια (Order and Security), 6. Επιβολή των κανονισμών (Regulatory Enforcement), 7. Αστική Δικαιοσύνη (Civil Justice), 8. Ποινική Δικαιοσύνη (Criminal Justice)] αποτελούν τη βάση για τη διαμόρφωση της βαθμολογίας και της κατάταξης των χωρών στον δείκτη του WJP για το Κράτος Δικαίου.

Λαμβάνοντας υπ' όψιν την ως άνω κατηγοριοποίηση καθώς και τις κυρίαρχες, χρόνιες ή πιο πρόσφατες παθογένειες που συναντώνται στην ελληνική

πραγματικότητα, προχωρήσαμε στην επιλογή και ανάπτυξη των θεματικών της πλατφόρμας μας.

Ο σκοπός μας είναι να αναδεικνύονται όσο το δυνατόν πιο συγκεντρωμένα περιστατικά και φαινόμενα που παραβιάζουν (ή φαίνεται να παραβιάζουν) βασικές αρχές του κράτους δικαίου στη χώρα μας στις θεματικές που επιλέγησαν.

Δεν πιστεύουμε στη στείρα κριτική, αλλά το πρώτο και σημαντικότερο βήμα για την επίλυση ενός προβλήματος είναι η αναγνώρισή του. Η τήρηση και ο σεβασμός των αρχών του κράτους δικαίου αποτελεί υπόθεση που μας αφορά και μας επηρεάζει όλες & όλους.

Το 2025 αποτελεί
το τέταρτο συνεχές έτος
κατά το οποίο το
Gonwatch, η ανεξάρτητη
πρωτοβουλία του
Vouliwatch, που
αποσκοπεί στη
συστηματική καταγραφή
περιστατικών παραβίασης
ή σοβαρής υπόνοιας
παραβίασης των αρχών
του Κράτους Δικαίου
και στη λογοδοσία των
αρμόδιων κρατικών
Αρχών, δημοσίευσε
την ετήσια έκθεσή του.

Η καταγραφή του Gonwatch για το έτος **2024** διατρέχει εκ νέου ένα ευρύτατο **φάσμα** λειτουργίας των θεσμών και προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων: από την **καλή νομοθέτηση** και την **κοινοβουλευτική διαφάνεια** έως την **προστασία των προσωπικών δεδομένων**, την **ελευθερία του Τύπου**, τα **δικαιώματα των προσφύγων και μεταναστ(ρι)ών**, την **αστυνομική αυθαιρεσία**, αλλά και την τήρηση των **διεθνών και ενωσιακών υποχρεώσεων** της χώρας.

Χάρη στην τετραετή και αδιάλειπτα στενή παρακολούθηση της συμπεριφοράς και των αντανακλαστικών των κρατικών Αρχών, η ομάδα του Gonwatch μπορεί πλέον να συνάγει με ασφάλεια το ποιοτικό συμπέρασμα ότι, σε συγκεκριμένα πεδία, οι ελληνικοί θεσμοί **αποτυγχάνουν συστηματικά** να τηρήσουν τις αρχές της **νομιμότητας**, της **ισότητας** και της **διαφάνειας**, ενώ παράλληλα **απουσιάζει διαχρονικά η αναγκαία λογοδοσία** σε φορείς εξουσίας που κρίνονται υπαίτιοι για τις παραβιάσεις αυτές.

Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά ο Διευθυντής του Vouliwatch και του Gonwatch, **Στέφανος Λουκόπουλος**:

«Όταν το ίδιο το Κράτος υποβαθμίζει αρχές, διαδικασίες και θεσμικά αντίβαρα λειτουργώντας με αυταρχισμό, ατιμωρησία και νομική ασυνέπεια, ενισχύει την απαξίωση των θεσμών στα μάτια των πολιτών και οδηγεί, με μαθηματική ακρίβεια, στην αυταρχικοποίηση της κοινωνίας, με ανυπολόγιστες συνέπειες για το μέλλον της Δημοκρατίας».

Για το 2024,
η ομάδα του Gonwatch
αναδεικνύει ότι η Ελλάδα
εξακολουθεί να εμφανίζει
συστημικές αδυναμίες στην
τήρηση της νομιμότητας,
της διαφάνειας και της
λογοδοσίας σε ζητήματα
όπως:

Η προστασία προσωπικών δεδομένων με πρόστιμα από την αρμόδια ανεξάρτητη Αρχή (ΑΠΔΠΧ) ύψους σχεδόν 3,8 εκατ. ευρώ σε υπουργεία, δημόσιους φορείς και υπηρεσίες, όπως τα ΕΛΤΑ, το Υπουργείο Μετανάστευσης αλλά και η ΕΥΠ.

Η Ελευθερία του Τύπου με την Ελλάδα να παραμένει ουραγός στην ΕΕ στην κατάταξη των [Ρεπόρτερ Χωρίς Σύνορα](#), με νέα περιστατικά κυβερνητικών παρεμβάσεων, αποκλεισμού της μετάδοσης σε ΜΜΕ σημαντικών δικών, μη αντικειμενικής κάλυψης της υπόθεσης των Τεμπών, αδιαφάνεια στις προσλήψεις στην ΕΡΤ, απουσία θεσμικής προστασίας απέναντι στις αγωγές SLAPP και αστυνομική βία σε βάρος δημοσιογράφων.

Τα Δικαιώματα προσφύγων και μεταναστ(ρι)ών, με το 2024 να βρίθουν οι καταγγελίες για παράνομες επαναπροωθήσεις (2.010 pushbacks με 55.445 θύματα), ενώ το ναυάγιο της Πύλου και τα ευρήματα διεθνών οργανισμών έθεσαν επιτακτικά το ζήτημα της έλλειψης

διαφάνειας και λογοδοσίας στη διαχείριση από τις ελληνικές Αρχές.

Η υπερβολική επιτήρηση με συνεχόμενες αποκαλύψεις για το σκάνδαλο των παρακολουθήσεων και την ΕΥΠ να αρνείται να συμμορφωθεί με αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας, ενώ η δικαστική διερεύνηση του σκανδάλου Predator παραμένει ελλιπής, υπονομεύοντας το συνταγματικό δικαίωμα στο απόρρητο των επικοινωνιών.

Η Αστυνομική Βία με δεκάδες περιστατικά αυθαιρεσίας και χαρακτηριστικά παραδείγματα τον θάνατο του 37χρονου Μοχάμεντ Καμράν σε αστυνομικό τμήμα, την υπέρμετρη βία σε βάρος διαδηλωτ(ρι)ών, εκπαιδευτικών και πυροσβεστών, αλλά και τη συνεχιζόμενη απουσία αποτελεσματικής διερεύνησης από τις αρμόδιες Αρχές.

Η Καλή Νομοθέτηση με την ανάλυση της νομοπαρασκευαστικής διαδικασίας να αποκαλύπτει χρόνια, αθεράπευτα

προβλήματα όπως η μη τυπική σύντμηση προθεσμιών διαβούλευσης, η κατάθεση εκπρόθεσμων ή άσχετων τροπολογιών, αδιαφανείς διαδικασίες και γενικόλογoi τίτλοι νόμων που αποκρύπτουν το αληθινό περιεχόμενο του σχεδίου νόμου.

Η μη τήρηση Ενωσιακών και Διεθνών υποχρεώσεων με την Ελλάδα να βρίσκεται αντιμέτωπη με πέντε παραπομπές στο ΔΕΕ και 25 καταδικαστικές αποφάσεις του ΕΔΔΑ, κυρίως για παραβιάσεις του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ (απαγόρευση βασανιστηρίων και απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης).

Τα πορίσματα του Gonwatch **δεν αποτελούν απλώς** μια συρραφή **μεμονωμένων περιστατικών** αλλά **τεκμήρια μιας συστημικής παθογένειας** και μιας **θεσμικής κρίσης** που πλήττει την ίδια τη λειτουργία της **Δημοκρατίας**. Η ανάγκη για **άμεσες και ουσιαστικές μεταρρυθμίσεις** στη νομοθέτηση, στη λογοδοσία και στην προστασία των δικαιωμάτων καθίσταται πλέον επείγουσα.

*Αντί επιλόγου, μία επισήμανση:
όπως και στις προηγούμενες χρονιές,
κάθε ενότητα της έκθεσης συνοδεύεται
από αναφορές και καταγγελίες
που τεκμηριώνονται από την ομάδα
του Gonwatch.*

*Για το σύνολο των περιστατικών,
οι πολίτες μπορούν
να ανατρέξουν στην ιστοσελίδα
του [Gonwatch](https://gonwatch.org) και να διαβάσουν
αναλυτικά τις σχετικές εκθέσεις
και άρθρα, που εμπλουτίζονται
και επικαιροποιούνται
διαρκώς.*

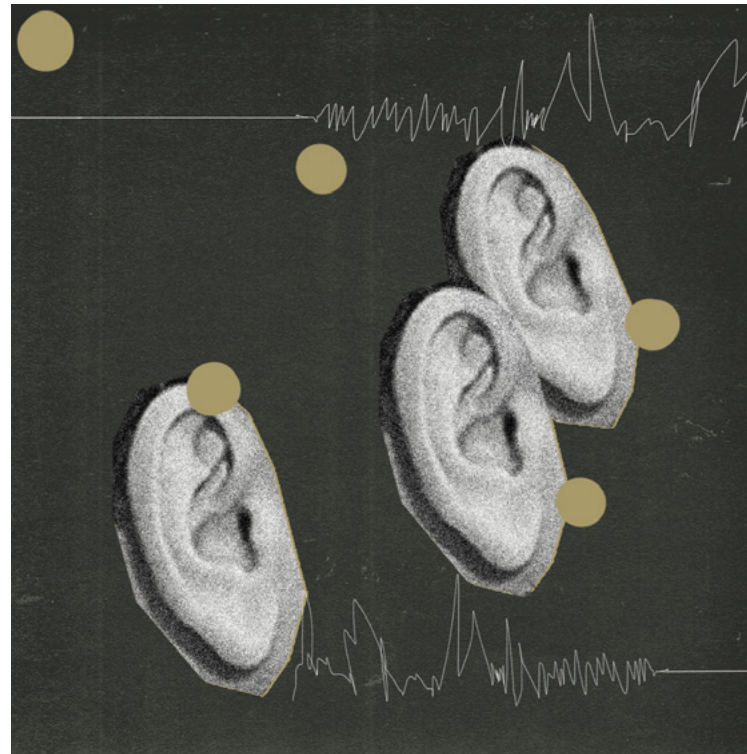
Γ.Κ.Π.Δ. *

* Γενικός Κανονισμός Προστασίας Δεδομένων

Ένα case study για τις παραβιάσεις των προσωπικών δεδομένων από τις ελληνικές Αρχές

Κατά το 2024 η συντακτική ομάδα του Gonwatch κατέγραψε με τρόπο συστηματικό τις αποφάσεις της ανεξάρτητης Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (ΑΠΔΠΧ, στο εξής [ΑΠΔ](#)) αναφορικά με τις παραβιάσεις του Γενικού Κανονισμού Προστασίας Δεδομένων ([ΓΚΠΔ](#)) από την ελληνική κυβέρνηση. Οι εν λόγω παρανομίες αποτελούν μια **από τις σοβαρότερες κατηγορίες κατάχρησης εξουσίας** εκ μέρους της εκτελεστικής εξουσίας και εν γένει των ελληνικών Αρχών κατά το έτος αναφοράς της παρούσας έκθεσης (πλái σε άλλες υποθέσεις μείζονος σημασίας για το Κράτος Δικαίου, όπως η [παραβίαση της αρχής της διάκρισης των εξουσιών](#) και η [παραβίαση της ανεξαρτησίας του δικαστή](#)).

Η ΑΠΔ αποτελεί συνταγματικά κατοχυρωμένη ανεξάρτητη Αρχή (άρθρο 9Α του Συντάγματος: «Καθένας έχει δικαίωμα προστασίας από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση, ιδίως με ηλεκτρονικά μέσα, των προσωπικών του δεδομένων, όπως νόμος ορίζει. Η προστασία των προσωπικών δεδομένων διασφαλίζεται από ανεξάρτητη αρχή, που συγκροτείται και λειτουργεί, όπως νόμος ορίζει») και έχει ως αποστολή την εποπτεία της εφαρμογής του ΓΚΠΔ, των ν. 4624/2019 (ΦΕΚ Α' 137/29.08.2019) και ν. 3471/2006 (ΦΕΚ Α' 133/28.06.2006), καθώς και άλλων διατάξεων που αποσκοπούν στην προστασία του ατόμου από την παράνομη και ανεξέλεγκτη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Η ως άνω προστασία αποτελεί εκ των ων ουκ άνευ προϋπόθεση για την άσκηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων εκ μέρους των πολιτών σε μια εποχή κατά την οποία η

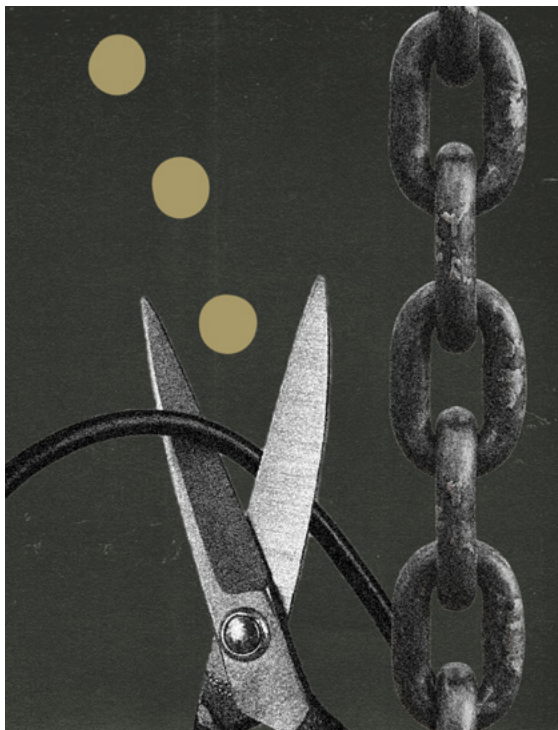
τεχνολογία διεισδύει όλο και βαθύτερα σε κάθε πτυχή της προσωπικότητας και της ανάπτυξης του υποκειμένου δικαιωμάτων. Το γεγονός αυτό ενισχύει με τη σειρά του τις απειλές σε βάρος του Κράτους Δικαίου, εφόσον δεν προβλέπεται η υιοθέτηση και εφαρμογή ενός αποτελεσματικού νομοθετικού πλαισίου για την αντιμετώπιση κινδύνων από ανεξέλεγκτες εφαρμογές προηγμένων τεχνολογικών συστημάτων σε βάρος των δικαιωμάτων, όπως διαπιστώθηκε και κατά τη χρήση του κακόβουλου λογισμικού υποκλοπών **Predator** σε βάρος του συνταγματικά κατοχυρωμένου δικαιώματος στο απόλυτα απαραβίαστο του απορρήτου των επικοινωνιών (Άρθρο 19 παρ. 1 εδ. α' του Συντάγματος: «Το απόρρητο των επιστολών και της ελεύθερης ανταπόκρισης ή επικοινωνίας με οποιονδήποτε άλλο τρόπο είναι απόλυτα απαραβίαστο»).

Από την καταγραφή των αποφάσεων της ΑΠΔ κατά το 2024 προκύπτει μια σειρά από ανησυχητικές διαπιστώσεις σχετικά με την ελλιπή προστασία των προσωπικών δεδομένων στη χώρα μας κατά την επεξεργασία τους από τις δημόσιες Αρχές:

- **πρώτον**, τα υπουργεία προβαίνουν σε επαναλαμβανόμενη παραβίαση του ΓΚΠΔ·
- **δεύτερον**, οι σχετικές παραλείψεις συμμόρφωσης με τον νόμο περιλαμβάνουν συχνά παραβιάσεις πολλαπλών διατάξεων προστασίας προσωπικών δεδομένων·
- **τρίτον**, σε κάποιες περιπτώσεις οι παραβιάσεις αφορούν ένα ευρύ πλαίσιο θιγόμενων ατόμων.

Ας δούμε αναλυτικά τις σχετικές περιπτώσεις παραβίασης του ΓΚΠΔ εκ μέρους των ελληνικών Αρχών, στο πλαίσιο των οποίων η ΑΠΔ τούς επέβαλε πρόστιμα συνολικού ύψους περί τα **3,8 εκατ. ευρώ**.

- Παραβίαση του ΓΚΠΔ από το υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης: Στις **29 Ιανουαρίου 2024** η ΑΠΔ επέβαλε σε βάρος του υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων δύο διοικητικά πρόστιμα συνολικού ύψους 25.000 ευρώ για παραβίαση διατάξεων του ΓΚΠΔ (των άρθρων 31 και 37 του ΓΚΠΔ) λόγω μη ορισμού Υπεύθυνου Προστασίας Δεδομένων (ΥΠΔ) και έλλειψης προσηκουσας συνεργασίας με την ανεξάρτητη Αρχή.

- Παραβίαση του ΓΚΠΔ από τα Ελληνικά Ταχυδρομεία: Στις **28 Φεβρουαρίου 2024** η ΑΠΔ επέβαλε σε βάρος των ΕΛΤΑ διοικητικό πρόστιμο ύψους 2.995.140 ευρώ για πλείστες και σοβαρές παραβιάσεις διατάξεων του ΓΚΠΔ (των άρθρων 5 παρ. 1 στοιχ. στ' και 32 του ΓΚΠΔ), τις οποίες παραβιάσεις η ανεξάρτητη Αρχή διαπίστωσε μετά από κυβερνοεπίθεση σε βάρος των ΕΛΤΑ και διαρροή προσωπικών δεδομένων πελατών, εργαζομένων και συνεργατών του στο dark web.

- Παραβίαση του ΓΚΠΔ από το υπουργείο Μετανάστευσης: Στις **2 Απριλίου 2024** η ΑΠΔ επέβαλε σε βάρος του υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου δύο διοικητικά πρόστιμα συνολικού ύψους 175.000 ευρώ για παραβίαση διατάξεων του ΓΚΠΔ (των άρθρων 25, 35 και 31 του ΓΚΠΔ) κατά την εφαρμογή των προγραμμάτων ασφαλείας Κένταυρος και Υπερίων στις Κλειστές Ελεγχόμενες Δομές (ΚΕΔ) και στα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ) προσφυγισσών, προσφύγων και μετανασ(ρι)ών.

- Παραβίαση του ΓΚΠΔ από το υπουργείο Εσωτερικών: Στις **27 Μαΐου 2024** η ΑΠΔ επέβαλε πρόστιμο σε βάρος της ευρωβουλευτήριας Άννας Μισέλ Ασημακοπούλου (40.000 ευρώ) και του υπουργείου Εσωτερικών (400.000 ευρώ) για παραβίαση του ΓΚΠΔ (του άρθρου 5 παρ. 1 α' σε συνδυασμό με τα άρθρα 6 παρ. 1 και 14 του ΓΚΠΔ, καθώς και των άρθρων 5, 25, 30, 32 και 33 του ΓΚΠΔ) κατά την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων απόδημων εκλογέων.

• Παραβίαση του ΓΚΠΔ από το υπουργείο Εθνικής Άμυνας: Την **1η Αυγούστου 2024** η ΑΠΔ επέβαλε σε βάρος του υπουργείου Εθνικής Άμυνας δύο διοικητικά πρόστιμα συνολικού ύψους 5.000 ευρώ για παραβίαση διατάξεων του ΓΚΠΔ σε βάρος αποστρατευθέντος στρατιωτικού (του άρθρου 15 παρ. 1, 3 του ΓΚΠΔ σε συνδυασμό με τις διατάξεις του άρθρου 12 παρ. 3, 4 του ΓΚΠΔ, καθώς και του άρθρου 31 του ΓΚΠΔ).

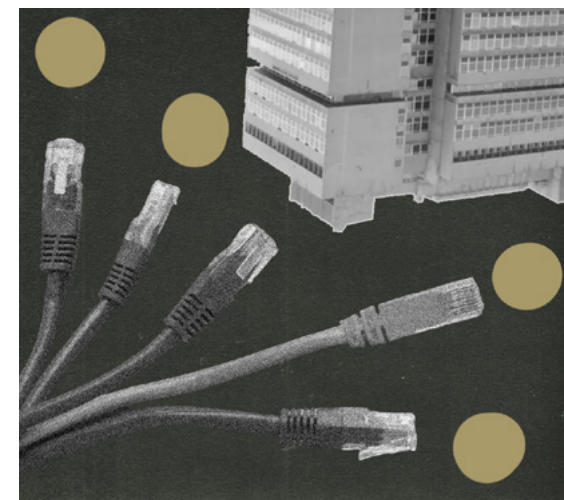
• Παραβίαση του ΓΚΠΔ από υπηρεσία του υπουργείου Υγείας: Στις 2 Σεπτεμβρίου 2024 η ΑΠΔ επέβαλε σε βάρος του (υπαγόμενου στο υπουργείο Υγείας) Εθνικού Κέντρου Άμεσης Βοήθειας (ΕΚΑΒ) δύο διοικητικά πρόστιμα συνολικού ύψους 30.000 ευρώ για παραβίαση σωρείας διατάξεων του ΓΚΠΔ κατά την επεξεργασία αιτημάτων πολιτών για παροχή των καταγεγραμμένων συνομιλιών τους με το τηλεφωνικό του κέντρο (του άρθρου 15 παρ. 3 του ΓΚΠΔ, σε συνδυασμό με τα

άρθρα 11 παρ. 2, 12 παρ. 4 και 12 παρ. 6 του ΓΚΠΔ, καθώς και του άρθρου 13 του ΓΚΠΔ, σε συνδυασμό με το άρθρο 5 παρ. 1 α' του ΓΚΠΔ).

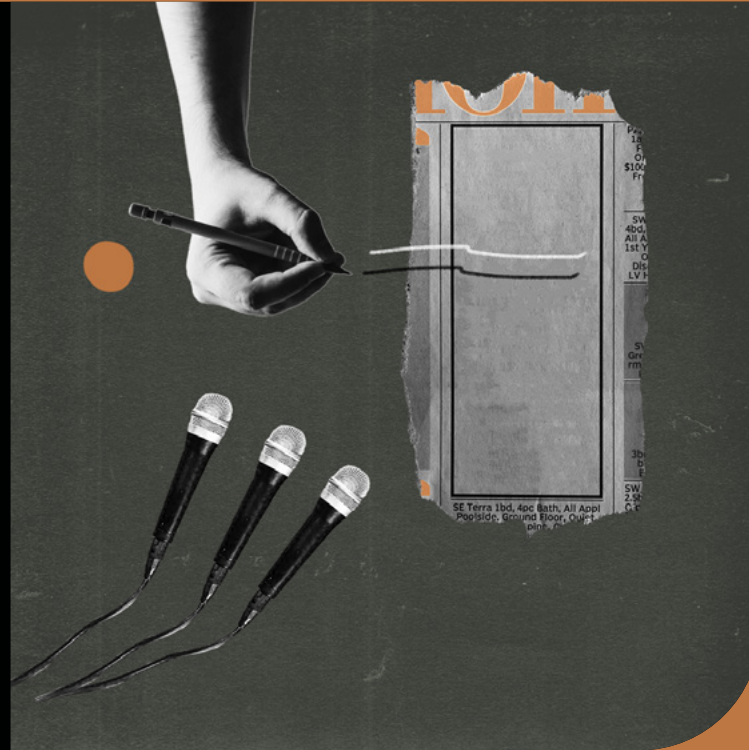
• Παραβίαση του ΓΚΠΔ από το υπουργείο Προστασίας του Πολίτη: Στις **23 Σεπτεμβρίου 2024** η ΑΠΔ επέβαλε σε βάρος του υπουργείου Προστασίας του Πολίτη δύο διοικητικά πρόστιμα συνολικού ύψους 150.000 ευρώ για παραβίαση διατάξεων του ΓΚΠΔ (των άρθρων 13, 14 και 35 παρ. 1 του ΓΚΠΔ) αναφορικά με το ζήτημα της έκδοσης νέων ταυτοτήτων πολιτών.

• Παράνομη διαρροή προσωπικών δεδομένων από την ΕΥΠ: Στις **31 Οκτωβρίου 2024** η ΑΠΔ επέβαλε δύο διοικητικά πρόστιμα ύψους 5.000 ευρώ έκαστο σε βάρος της ΕΥΠ για παράνομη διαρροή προσωπικών δεδομένων δύο υπαλλήλων της κατά παράβαση των άρθρων 5 παρ. 1 περ. α' και 13 του ΓΚΠΔ.

• Παραβίαση του ΓΚΠΔ από το υπουργείο Κλιματικής Κρίσης: Στις **27 Νοεμβρίου 2024** η ΑΠΔ επέβαλε σε βάρος του υπουργείου Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας τρία διοικητικά πρόστιμα συνολικού ύψους 50.000 ευρώ για παραβίαση πολλαπλών διατάξεων του ΓΚΠΔ (των άρθρων 31, 37, 12 και 32 παρ. 1 και 2, σε συνδυασμό με τις διατάξεις του άρθρου 5 παρ. 1 στοιχ. α', γ', και στ', καθώς και των άρθρων 25 και 30 του ΓΚΠΔ).

Ελευθερία του Τύπου

Η ελευθερία του Τύπου κατοχυρώνεται τόσο στο ελληνικό Σύνταγμα (Άρθρο 14 παρ. 2: «Ο τύπος είναι ελεύθερος. Η λογοκρισία και κάθε άλλο προληπτικό μέτρο απαγορεύονται») όσο και στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ, άρθρο 10) και τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ (άρθρο 11).

Παρά την κατοχύρωση της ελευθερίας του Τύπου ως ενός θεμελιώδους δικαιώματος για τη δημοκρατία και το Κράτος Δικαίου στην Ελλάδα, το 2024 αποτέλεσε ένα ακόμη έτος κατά το οποίο προέκυψαν πλείστες αναφορές για παραβιάσεις ή σοβαρές απειλές σε βάρος της.

Θα πρέπει, καταρχάς, να επισημάνουμε ότι η Ελλάδα παρέμεινε για τέταρτη συνεχόμενη χρονιά ουραγός μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ στην παγκόσμια κατάταξη των **Ρεπόρτερ Χωρίς Σύνορα** ([Reporters Without Borders – RSF](#)) σχετικά με την κατάσταση της ελευθερίας του Τύπου σε διεθνές επίπεδο, με οριακή επιδείνωση της θέσης (από την 88η θέση το 2024, στην 89η θέση το 2025).

«Παρά τις συνταγματικές εγγυήσεις η ελευθερία του Τύπου έχει τεθεί υπό αμφισβήτηση σε νομοθετικό επίπεδο. Νέοι νόμοι που ψηφίστηκαν από τη Βουλή ως απάντηση στο σκάνδαλο υποκλοπών *Predatorgate* αποσκοπούν στην καλύτερη προστασία των πολιτών από αυθαίρετες παρακολουθήσεις, ωστόσο υπολείπονται των ευρωπαϊκών προτύπων. Ο Άρειος Πάγος απάλλαξε την Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών (ΕΥΠ) από οποιαδήποτε εμπλοκή στο σκάνδαλο», αναφέρουν για την κατάσταση της ελευθερίας του Τύπου στην Ελλάδα κατά το 2024 οι Ρεπόρτερ Χωρίς Σύνορα, προσθέτοντας ότι η πρόσφατη μεταρρύθμιση του Ποινικού Κώδικα έχει αυξήσει τον κίνδυνο φυλάκισης δημοσιογράφων για το αδίκημα της συκοφαντικής δυσφήμισης.

Ένα ποιοτικό χαρακτηριστικό που πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά την προσέγγιση της διαχρονικά προβληματικής κατάστασης της ελευθερίας του Τύπου στην Ελλάδα αφορά την **πάγια έλλειψη λογοδοσίας για τα εγκλήματα σε βάρος δημοσιογράφων**. «Η ελευθερία του Τύπου έχει έρθει αντιμέτωπη με μια συστημική κρίση από το 2021. Το σκάνδαλο της παρακολούθησης δημοσιογράφων από την Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών (ΕΥΠ) παραμένει ανεξιχνίαστο, όπως επίσης και η υπόθεση της δολοφονίας του βετεράνου αστυνομικού συντάκτη Γιώργου Καραϊβάζ το 2021. Οι αγωγές SLAPP (σ.σ.: οι καταχρηστικές αγωγές με σκοπό τη φήμωση δημοσιογράφων και κοινωνίας των πολιτών) αποτελούν συχνό φαινόμενο», επισημαίνουν οι Ρεπόρτερ Χωρίς Σύνορα σχετικά με το καθεστώς ατιμωρησίας απέναντι στις απειλές κατά της ελευθερίας του Τύπου στην Ελλάδα.

Μείζον ζήτημα σχετικά με την ελλιπή προστασία της ελευθερίας του Τύπου στη χώρα παρέμεινε κατά το έτος αναφοράς της παρούσας έκθεσης και η **μη προώθηση – εκ μέρους της ελληνικής**

κυβέρνησης – μιας νομοθεσίας για την **αντιμετώπιση** των καταχρηστικών νομικών ενεργειών που κατατίθενται σε βάρος δημοσιογράφων, ακτιβιστ(ρι)ών και μελών της κοινωνίας των πολιτών και αποσκοπούν στη φήμωσή τους – γνωστών διεθνώς με τον όρο Στρατηγικές Αγωγές Κατά της Δημόσιας Συμμετοχής (Strategic Lawsuits Against Public Participation - **SLAPPs**). Πράγματι, ούτε κατά το 2024 (ούτε και ως τη δημοσίευση της παρούσας έκθεσης) η ελληνική κυβέρνηση δεν έχει ενσωματώσει ακόμη την ενωσιακή οδηγία 2024/1069 για την προστασία από τις αγωγές SLAPPs, με την προθεσμία να λήγει για τα κράτη – μέλη στις 7 Μαΐου 2026.

Αμέσως παρακάτω παρουσιάζουμε περιπτώσεις παραβίασης ή ελλιπούς προστασίας της ελευθερίας του Τύπου στην Ελλάδα κατά το 2024, κατηγοριοποιώντας τις σχετικές καταγραφές σε δύο κατηγορίες: απειλές προερχόμενες αφενός από νομοθετικές πρωτοβουλίες ή ενέργειες της ελληνικής κυβέρνησης και εκπροσώπων της, αφετέρου από πράξεις οργάνων καταστολής και ειδικότερα της Ελληνικής Αστυνομίας (ΕΛΑΣ).

Απειλές προερχόμενες από την κυβέρνηση & εκπροσώπους της

• Απαγόρευση μετάδοσης δικών: Στις **5 Ιουλίου 2024** η κυβέρνηση ψήφισε έναν γενικό απαγορευτικό κανόνα ολικής ή μερικής μετάδοσης δικών «με οποιονδήποτε τρόπο» ([ν. 5119/2024 | ΦΕΚ Α' 103/6.7.2024](#)), στρεφόμενη κατά της ελευθερίας του Τύπου, του δικαιώματος στην πληροφόρηση και της δημοσιότητας της δίκης, που προστατεύονται από το ελληνικό Σύνταγμα. Με τη διάταξή της η κυβέρνηση κατέστησε ουσιαστικά αδύνατη τη λειτουργία παρατηρητηρίων που καλύπτουν μείζονος σημασίας δίκες, για τις οποίες το κοινό έχει εύλογο ενδιαφέρον προς ενημέρωση. Η εν λόγω νομοθετική ρύθμιση προκάλεσε αντιδράσεις από δημοσιογραφικές ενώσεις, ΜΜΕ και παρατηρητήρια δικών και καταδικάστηκε εκ μέρους τους ως απόπειρα φίμωσης και καθολικής απαγόρευσης κάθε προσπάθειας ενημέρωσης του κοινού.

• Κυβερνητικός αποκλεισμός ερωτήσεων από δημοσιογράφους και ΜΜΕ: Στις **9 Σεπτεμβρίου 2024** η ΠΟΕΣΥ κατήγγειλε τον – εκ μέρους της κυβέρνησης – αποκλεισμό δημοσιογράφων και μέσων ενημέρωσης από τη δυνατότητα υποβολής ερωτήσεων κατά τη διάρκεια της συνέντευξης Τύπου που παραχώρησε ο πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης στη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης (ΔΕΘ), στις 8 Σεπτεμβρίου 2024.

• Αδιαφάνεια στις προσλήψεις της ΕΡΤ: Στις **2 Αυγούστου 2024** η Ένωση Συντακτών Ημερήσιων Εφημερίδων Αθηνών (ΕΣΗΕΑ) κατήγγειλε προς τη (διοριζόμενη απευθείας από την κυβέρνηση) διοίκηση της ΕΡΤ αδιαφάνεια στους διαγωνισμούς προσλήψεων και επισφάλεια στην προσφερόμενη εργασία εκ μέρους της

Δημόσιας Ραδιοτηλεόρασης, συνθήκες που πλήττουν τη δυνατότητα παροχής δημοσιογραφικού έργου με όρους αντικειμενικότητας, πολυφωνίας και ανεξαρτησίας απέναντι στους φορείς δημόσιας εξουσίας, όπως επιβάλλει η ελευθερία του Τύπου και η συνταγματικά κατοχυρωμένη αποστολή της ΕΡΤ ([άρθρο 15 παρ. 2 του Συντάγματος](#)).

• Μη αντικειμενική κάλυψη του ζητήματος των Τεμπών από την ΕΡΤ: Στις **3 Σεπτεμβρίου 2024** η ΕΣΗΕΑ και η Πανελλήνια Ομοσπονδία Ενώσεων Συντακτών (ΠΟΕΣΥ) κατήγγειλαν ότι η ΕΡΤ παραβίασε τις αρχές της αντικειμενικότητας και της δημοσιογραφικής δεοντολογίας, αφενός αρνούμενη να καλέσει σε πρόγραμμά της την πρόεδρο του Συλλόγου Συγγενών και Θυμάτων – Πληγέντων των Τεμπών

2023, Μαρία Καρυστιανού, αφετέρου αρνούμενη να μεταδώσει συνέντευξη Τύπου που αφορούσε τη συλλογή ενάμιση εκατομμυρίου (1,5 εκατομ.) υπογραφών πολιτών και πολιτιδών για την τροποποίηση του νομοθετικού καθεστώτος της ποινικής ευθύνης υπουργών και της βουλευτικής ασυλίας, με φόντο τις πολιτικές ευθύνες από το μείζονος δημοσίου ενδιαφέροντος πολύνεκρο σιδηροδρομικό δυστύχημα.

- Επιβολή εξοντωτικού προστίμου σε βάρος της εφημερίδας Documento: Τον **Νοέμβριο του 2024** εγχώριες και διεθνείς δημοσιογραφικές ενώσεις εξέφρασαν την αποδοκιμασία τους για την επιβολή φορολογικού προστίμου ύψους 161.000 ευρώ σε βάρος της εφημερίδας Documento ως ενός μέτρου «πίεσης κατά της ελευθερίας του Τύπου». Το περιστατικό καταγράφηκε στην κατηγορία «παραβίαση της ελευθερίας των μίντια» από τον πανευρωπαϊκό μηχανισμό καταγραφής παραβιάσεων της ελευθερίας του

Τύπου [Mapping Media Freedom](#), ο οποίος λειτουργεί με πρωτοβουλία του Ευρωπαϊκού Κέντρου για την Ελευθερία του Τύπου και των ΜΜΕ ([European Centre for Press & Media Freedom – ECPMF](#)).

- Λεκτική επίθεση βουλευτή της ΝΔ σε βάρος δημοσιογράφου: Τον **Φεβρουάριο του 2024** η ΠΟΕΣΥ καταδίκασε τη φραστική επίθεση που εξαπέλυσε ο βουλευτής της ΝΔ Δημήτρης Μαρκόπουλος σε βάρος της δημοσιογράφου Ελένης Καλογεροπούλου κατά τη διάρκεια τηλεοπτικής πολιτικής εκπομπής. Το περιστατικό καταγράφηκε ως καταγγελία για παραβίαση της ελευθερίας των μίντια και από τον μηχανισμό [Mapping Media Freedom](#).

Απειλές προερχόμενες από όργανα καταστολής

- Βία σε βάρος φωτορεπόρτερ κατά την κάλυψη διαμαρτυρίας ενάντια σε πλειστηριασμό: Στις **24 Ιανουαρίου 2024** η Ένωση Φωτορεπόρτερ Ελλάδας (ΕΦΕ) κατήγγειλε την άσκηση αστυνομικής βίας σε βάρος εκπροσώπου του Τύπου και πιο συγκεκριμένα φωτορεπόρτερ κατά την κάλυψη διαμαρτυρίας ενάντια σε πλειστηριασμό κατοικίας.

- Άσκηση βίας σε βάρος δημοσιογράφων κατά την κάλυψη πορείας: Τον **Μάρτιο του 2024** η Ένωση Συντακτών Μακεδονίας-Θράκης (ΕΣΗΜ-Θ) κατήγγειλε την άσκηση βίας και την εξαπόλυση απειλών κατάθεσης αγωγής εκ μέρους αστυνομικών σε βάρος δημοσιογράφων κατά την κάλυψη της πανελλαδικής απεργίας της **28ης Φεβρουαρίου** στη Θεσσαλονίκη για τη συμπλήρωση ενός έτους από το πολύνεκρο σιδηροδρομικό δυστύχημα των Τεμπών. Η άσκηση βίας

κατά των δημοσιογράφων καταγράφηκε ως «παραβίαση της ελευθερίας των μίντια» και από τον μηχανισμό [Mapping Media Freedom](#).

- Αστυνομική βία κατά δημοσιογράφων σε συλλαλητήριο: Τον **Μάρτιο του 2024** ο δημοσιογράφος Σπύρος Χαλικιάς έπεσε θύμα αστυνομικής βίας κατά την κάλυψη του πανεκπαιδευτικού συλλαλητηρίου, στις 8 Μαρτίου, για λογαριασμό του ραδιοφωνικού σταθμού «Αθήνα 9.84». Το περιστατικό καταδικάστηκε από την ΕΣΗΕΑ και τον «Αθήνα 9.84», ενώ καταγράφηκε ως «άσκηση φυσικής βίας» και «παραβίαση της ελευθερίας των μίντια» και από τον μηχανισμό [Mapping Media Freedom](#).

- Σύλληψη δημοσιογράφου κατά την άσκηση του δημοσιογραφικού επαγγέλματος: Τον **Νοέμβριο του 2024** δημοσιογραφικές ενώσεις (ΕΣΗΕΑ και

ΠΟΕΣΥ) καταδίκασαν τη σύλληψη και τη βίαιη προσαγωγή του δημοσιογράφου Γιώργου Ανδρούτσου στη ΓΑΔΑ ενώ κάλυπτε κινητοποιήσεις εποχικών πυροσβεστών έξω από το υπουργείο Πολιτικής Προστασίας και παρά το γεγονός ότι οι αστυνομικές δυνάμεις είχαν λάβει γνώση της ιδιότητάς του ως ρεπόρτερ. Το περιστατικό καταγράφηκε και από τον μηχανισμό [Mapping Media Freedom](#).

Δικαιώματα Προσφύγων & Μεταναστών

Η ανησυχία σχετικά με την **ελλιπή προστασία των δικαιωμάτων** των ως άνω ατόμων έγκειται και στο γεγονός ότι και κατά το 2024 δημοσιεύθηκαν πλείστα τεκμήρια και στοιχεία αναφορικά με την πραγματοποίηση επαναπροωθήσεων αιτούντων/-ουσών άσυλο εκ μέρους των ελληνικών Αρχών, παρότι τα **pushbacks απαγορεύονται** από το [άρθρο 33 της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων](#), γνωστής και ως Σύμβασης της Γενεύης.

Τα δικαιώματα προσφυγισσών, προσφύγων και μεταναστ(ρι)ών αποτελούν ένα ακόμη πεδίο στο οποίο οι παραβιάσεις του Κράτους Δικαίου εξακολουθούν να καταγράφονται ως σοβαρές και συστηματικές και κατά το έτος αναφοράς της παρούσας έκθεσης.

Οι σχετικές αναφορές για το 2024 έχουν ως εξής:

- [Στοιχεία για 2.010 pushbacks με 55.445 θύματα](#): Στις **19 Ιανουαρίου 2024** έρευνα των δημοσιογραφικών ομάδων [Forensic Architecture](#) και [Forensis](#) (που παρουσιάστηκε στην Ελλάδα από το [Solomon](#)) αποκάλυψε ότι από τον Μάρτιο του 2020 έως τον Μάρτιο του 2023 οι ελληνικές Αρχές προχώρησαν σε 2.010 pushbacks στο Αιγαίο με θύματα τουλάχιστον 55.445 αιτούντες και αιτούσες άσυλο. Από αυτά τα περιστατικά, 700

επαναπροωθήσεις εμφανίζονται να έχουν λάβει μέρος στη Λέσβο, 238 στη Χίο, 424 στη Σάμο, 283 στην Κω και 212 στη Ρόδο, σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας.

- [Καταγγελίες για δεκάδες επαναπροωθήσεις από τα ελληνικά νησιά](#): Κατά τη διάρκεια του **2024** η οργάνωση ανθρωπίνων δικαιωμάτων **Aegean Boat Report** προχώρησε σε σωρεία καταγγελιών για pushbacks προσφυγισσών και προσφύγων από την ελληνική επικράτεια. Στις 17 Ιανουαρίου κατήγγειλε την [επαναπροώθηση 22 Παλαιστινίων](#) από τη Λέσβο, στις 19 Ιανουαρίου την [επαναπροώθηση 16 Παλαιστινίων](#) από τη Χίο, στις 22

Ιανουαρίου την [επαναπροώθηση 12 Παλαιστινίων](#) από τη θαλάσσια περιοχή του Καστελόριζου και στις 30 Ιανουαρίου την επαναπροώθηση 11 Παλαιστινίων από τη θαλάσσια περιοχή της Χίου.

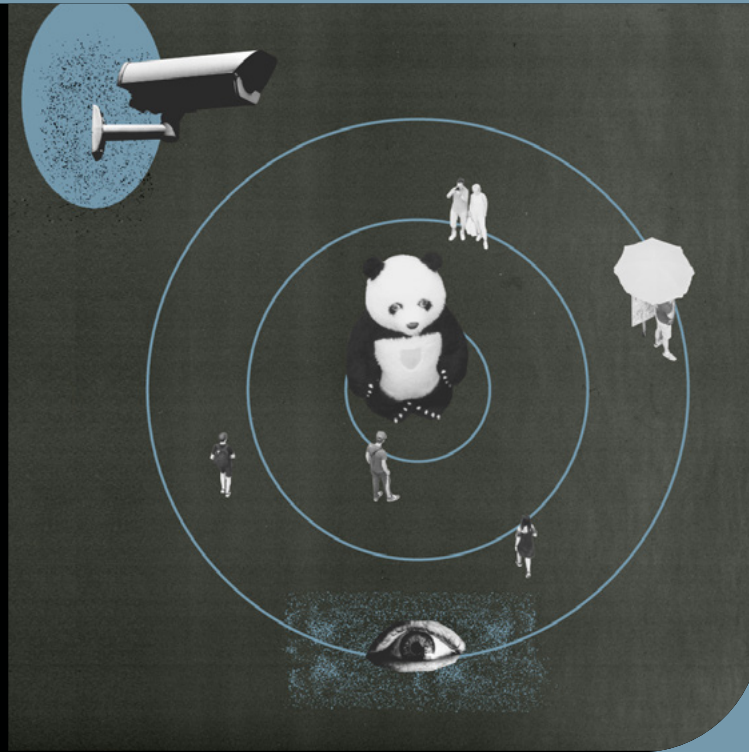
• [Ευθύνες του ελληνικού κράτους για το ναυάγιο της Πύλου](#): Στις **17 Ιουνίου 2024** το BBC δημοσίευσε ρεπορτάζ, σύμφωνα με το οποίο «το ελληνικό Λιμενικό έχει προκαλέσει τον θάνατο δεκάδων μεταναστών στη Μεσόγειο σε βάθος τριετίας», από τον Μάιο του 2020 έως τον Μάιο του 2023. Το διεθνούς κύρους βρετανικό μέσο ενημέρωσης σημείωσε ότι στα θύματα περιλαμβάνονται εννέα άτομα «που ρίχτηκαν σκόπιμα στη θάλασσα». Σε πέντε από τα εξεταζόμενα περιστατικά οι μετανάστες είπαν ότι ρίχτηκαν στη θάλασσα από τις ελληνικές Αρχές, ενώ σε τέσσερα περιστατικά οι μετανάστες περιέγραψαν πώς κατόρθωσαν να φτάσουν σε ελληνικά νησιά, ωστόσο στη συνέχεια κυνηγήθηκαν από τις ελληνικές Αρχές.

• [Τεκμήρια για 12 περιστατικά επαναπροωθήσεων στον Έβρο](#): Στις **26 Νοεμβρίου 2024** το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες (ΕΣΠ) δημοσίευσε [έκθεση](#) με λεπτομερή στοιχεία αναφορικά με 12 περιστατικά επαναπροωθήσεων που διαπράχθηκαν στην περιοχή του Έβρου κατά τη διάρκεια του 2023 και αφορούσαν την παραβίαση των δικαιωμάτων δεκάδων πολιτών από τη Συρία, την Τουρκία, το Αφγανιστάν και το Ιράκ.

Αναφορικά με τα δικαιώματα προσφυγισσών και προσφύγων θα πρέπει ακόμη να επισημάνουμε ότι εντός του 2024 το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) [καταδίκασε την Ελλάδα στη σχετική υπόθεση Alkhatib και λοιποί κατά Ελλάδας](#) (βλ. παρακάτω στη σχετική Ενότητα Αποφάσεις ΕΔΔΑ).

Υπερβολική Επιτήρηση

Το 2024 αποτέλεσε τον **τρίτο χρόνο** κατά τον οποίο προέκυψαν σοβαρά ζητήματα υπερβολικής επιτήρησης και **παράνομων παρακολουθήσεων εκ μέρους των ελληνικών Αρχών**, μετά τη σωρεία τεκμηρίων και στοιχείων αναφορικά με τις υποκλοπές της ΕΥΠ και του Predator κατά τα έτη 2022 και 2023.

Η αυξημένη σημασία του έτους αναφοράς της έκθεσης σχετικά με τα φαινόμενα υπερβολικής επιτήρησης και παράνομων παρακολουθήσεων έγκειται αφενός στη **συνέχιση της συστηματικής παραβίασης της νομοθεσίας** – εκ μέρους των **κρατικών Αρχών** - για την προστασία του συνταγματικά κατοχυρωμένου απορρήτου των επικοινωνιών ([άρθρο 19 παρ.1 εδ. α'](#): «Το απόρρητο των επιστολών και της ελεύθερης ανταπόκρισης ή επικοινωνίας με οποιονδήποτε άλλο τρόπο είναι απόλυτα απαραβίαστο»), αφετέρου στην **έλλειψη λογοδοσίας και την ατιμωρησία των σχετικών παρανομιών**.

Ας δούμε αναλυτικά τις σχετικές παραβιάσεις:

• Μη συμμόρφωση της ΕΥΠ σε απόφαση του ΣτΕ σχετική με το σκάνδαλο των υποκλοπών: Κατά το 2024 η ΕΥΠ, υπό τον θεσμικό έλεγχο του πρωθυπουργού Κυριάκου Μητσοτάκη, αρνήθηκε συστηματικά να συμμορφωθεί με τη δικαστική απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας (ΣτΕ), η οποία – μετά από σχετική αίτηση ακύρωσης του προέδρου του ΠΑΣΟΚ Νίκου Ανδρουλάκη – έκρινε ως αντισυνταγματική την καθολική και πλήρη απαγόρευση ενημέρωσης των θιγόμενων πολιτών για την ολοκληρωθείσα παρακολούθησή τους, εφόσον αυτή είχε διαταχθεί για λόγους εθνικής ασφάλειας. Η παραπάνω διοικητική συμπεριφορά της ΕΥΠ παραβιάζει κατάφωρα το Κράτος Δικαίου, καθώς αντίκειται στη συνταγματικά κατοχυρωμένη διάκριση των εξουσιών ([Άρθρο 26 του Συντάγματος](#):

1. Η νομοθετική λειτουργία ασκείται από τη Βουλή και τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας.

2. Η εκτελεστική λειτουργία ασκείται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και την Κυβέρνηση.

3. Η δικαστική λειτουργία ασκείται από τα δικαστήρια· οι αποφάσεις τους εκτελούνται στο όνομα του Ελληνικού Λαού), καθώς και στο άρθρο 95 παρ. 5 του Συντάγματος, το οποίο ορίζει ότι «η διοίκηση έχει υποχρέωση να συμμορφώνεται προς τις δικαστικές αποφάσεις».

• Παραλείψεις στην έρευνα του Αρείου Πάγου για τις υποκλοπές και ελλιπής προστασία του απορρήτου: Κατά το 2024 κορυφαίες προσωπικότητες από τον χώρο του δικαίου και πλείστα τεκμηριωμένα δημοσιεύματα στον Τύπο έθεσαν ζήτημα πληρότητας της ποινικής διερεύνησης της υπόθεσης των παρακολουθήσεων υπουργών, πολιτικών της αντιπολίτευσης, δημοσιογράφων, κρατικών αξιωματούχων και στελεχών του στρατού από το κακόβουλο λογισμικό υποκλοπών Predator. (Υπενθυμίζουμε ότι η σχετική έρευνα είχε ανατεθεί στον αντεισαγγελέα του Αρείου Πάγου Αχιλλέα Ζήση.) Σημαίνουσες προσωπικότητες και καθηγητές από τον χώρο του δικαίου τεκμηρίωσαν επίσης ότι η Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου, Γεωργία Αδειλίνη, επικαλέστηκε με τρόπο ανακριβή και λανθασμένο τη νομολογία του

Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ) κατά την [ανακοίνωση](#) των αποτελεσμάτων της δικαστικής διερεύνησης του σκανδάλου των υποκλοπών, με την οποία ανακοίνωση η ανώτατη δικαστικός υποστήριξε πως η ΕΥΠ δεν παραβίασε τη νομοθεσία για την προστασία του απορρήτου των επικοινωνιών, παρά την [τεκμηρίωση](#) – εκ μέρους της Αρχής Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών (ΑΔΑΕ) – της παρακολούθησης τουλάχιστον έξι πολιτικών προσώπων και ανώτατων κρατικών αξιωματούχων από την ΕΥΠ.

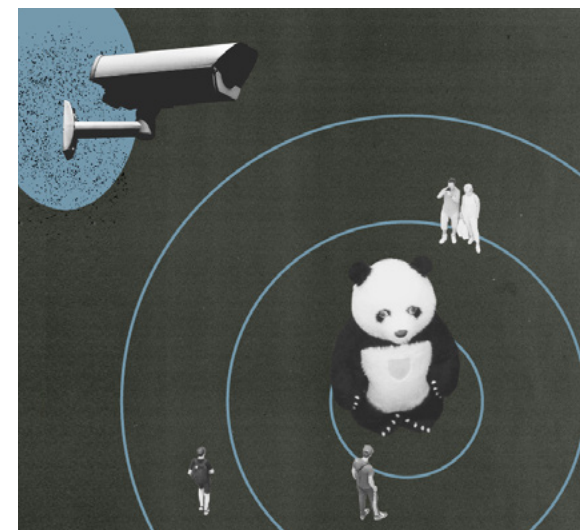
• [Συστηματική παραβίαση της νομοθεσίας από ΕΥΠ και ΔΑΕΕΒ κατά την άρση του απορρήτου](#): Το 2024 η ΑΔΑΕ δημοσίευσε τις εκθέσεις πεπραγμένων της για τα έτη 2022 και 2023, στο πλαίσιο των οποίων ανέφερε ότι η ΕΥΠ και η Διεύθυνση Αντιμετώπισης Ειδικών Εγκλημάτων Βίας (ΔΑΕΕΒ), δηλαδή η Αντιτρομοκρατική, καθυστέρησαν να αποστείλουν στην ΑΔΑΕ περισσότερες από 7.000 εισαγγελικές διατάξεις άρσης του απορρήτου των επικοινωνιών για λόγους εθνικής ασφάλειας. Οι παραπάνω καθυστερήσεις αντίκεινται στο νομοθετικό

πλαίσιο που προβλέπει τη διαδικασία άρσης του απορρήτου των επικοινωνιών και πιο συγκεκριμένα στο [άρθρο 8 παρ. 2 του ν. 5002/2022 \(ΦΕΚ Α' 228/9.12.2022\)](#), σύμφωνα με το οποίο:

«Ολόκληρο το κείμενο των διατάξεων και των βουλευμάτων που επιβάλλουν άρση του απορρήτου ή απορρίπτουν σχετικό αίτημα παραδίδεται αμελλητί σε μη επεξεργάσιμη μορφή, με ηλεκτρονικό κρυπτογραφημένο μήνυμα το οποίο καλύπτει τις προϋποθέσεις ασφάλειας του απορρήτου του περιεχομένου, στην Α.Δ.Α.Ε.».

• [Επιθέσεις κατά της ΑΔΑΕ και παράλειψη δημιουργίας ψηφιακού αρχείου στην Ανεξάρτητη Αρχή](#): Σύμφωνα με την έκθεση πεπραγμένων της ΑΔΑΕ για το 2022, η ελληνική κυβέρνηση παρέλειψε να δημιουργήσει το ψηφιακό αρχείο της ανεξάρτητης Αρχής παρά την ψήφιση σχετικής νομοθετικής ρύθμισης τον Μάρτιο του 2021. Η εν λόγω παράλειψη κατέστησε ουσιαστικά δυσχερέστερη την άσκηση των αρμοδιοτήτων εκ μέρους της ΑΔΑΕ

και την προστασία του απορρήτου των επικοινωνιών, στο πλαίσιο της διερεύνησης της υπόθεσης των υποκλοπών. Στην ίδια έκθεση ο (πλέον τέως) πρόεδρος της ΑΔΑΕ, Χρήστος Ράμμος, έκανε αναφορά και στις σοβαρές αντιθεσμικές παρεμβάσεις και τις υβριστικές επιθέσεις που δέχθηκε ο ίδιος και άλλα μέλη της Ολομέλειας της ΑΔΑΕ κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους με σκοπό τη διερεύνηση του σκανδάλου των παρακολουθήσεων.

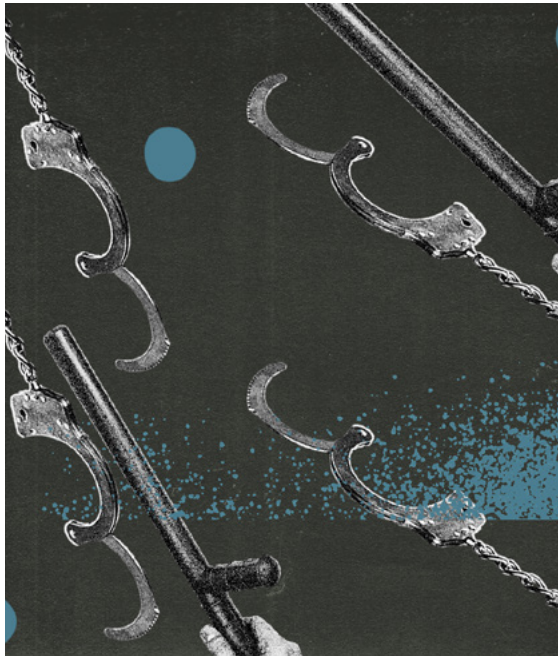

Αστυνομική βία & αυθαιρεσία

Στο πλαίσιο ενός Κράτους Δικαίου, η δράση και η λειτουργία των αστυνομικών Αρχών πρέπει να διέπεται από ορισμένες αρχές, όπως είναι μεταξύ άλλων η αρχή της **νομιμότητας**, η αρχή της **αναλογικότητας**, η απαγόρευση της καταχρηστικής άσκησης της αστυνομικής εξουσίας και ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Παρότι η αστυνομία έχει τη δυνατότητα να προβεί σε άσκηση βίας και σε επιβολή περιοριστικών της ελευθερίας μέτρων προκειμένου να εφαρμόσει τον νόμο και να προστατέψει τα ανθρώπινα δικαιώματα από απόπειρες παραβίασής τους, αυτό δεν σημαίνει ότι και η όποια άσκηση προληπτικής ή κατασταλτικής βίας εκ μέρους της είναι νόμιμη. Αντιθέτως, **η αυθαίρετη χρήση της δυνατότητας άσκησης βίας, η καταχρηστική χρήση εργαλείων του ποινικού δικαίου**, καθώς και εν γένει η **καθ' υπέρβαση των νόμιμων ορίων αστυνομική δράση** αποτελούν ένα επικίνδυνο φαινόμενο για μια δημοκρατία.

Ωστόσο, πλείστες ήταν και κατά το 2024, όπως και κατά τα προηγούμενα έτη, οι καταγγελίες και οι αναφορές για περιστατικά αστυνομικής βίας και αυθαιρεσίας, γεγονός που προδίδει τον **συστημικό και συστηματικό χαρακτήρα** που έχει λάβει το υπό κρίση φαινόμενο στην Ελλάδα. Αυτό προκύπτει και από τη διαπίστωση ότι και κατά το έτος αναφοράς της παρούσας έκθεσης καταγράφηκε βασανισμός και θάνατος ατόμου ενώ βρισκόταν σε χώρο ελέγχου της ΕΛΑΣ, όπως συνέβη και κατά το 2023.

Από την εξέταση των περιστατικών αστυνομικής αυθαιρεσίας το 2024 προκύπτει ότι η **άσκηση βίας εκ μέρους της ΕΛΑΣ συνεπάγεται σε αρκετές περιπτώσεις παραβίαση πολλαπλών ανθρωπίνων δικαιωμάτων**, αναλόγως του πλαισίου στο οποίο αναπτύσσεται. Πράγματι, η αυθαιρεσία των αστυνομικών Αρχών συχνά παραβιάζει την ελευθερία του Τύπου, όταν στρέφεται κατά δημοσιογράφων ή φωτορεπόρτερ, ή το επίσης συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα του συνέρχεσθαι ([Άρθρο 11 του Συντάγματος](#):

«Οι Έλληνες έχουν το δικαίωμα να συνέρχονται ήσυχα και χωρίς όπλα»), όταν στρέφεται εναντίον διαδηλωτριών κατά τη διάρκεια απεργιών και κινητοποιήσεων. (Επισημαίνουμε ότι δεν επαναλαμβάνονται σε αυτή την ενότητα όσες περιπτώσεις αστυνομικής αυθαιρεσίας προαναφέρθηκαν ως παραβιάσεις της ελευθερίας του Τύπου.)

Ας προσεγγίσουμε με μεγαλύτερη λεπτομέρεια τα περιστατικά αστυνομικής αυθαιρεσίας:

- [Κακοποίηση και θάνατος Πακιστανού μετανάστη σε αστυνομικό τμήμα](#): Τον **Σεπτέμβριο** και τον **Οκτώβριο του 2024** δημοσιεύθηκαν καταγγελίες, τεκμήρια και ανακοινώσεις σημαινόντων φορέων σχετικά με την κακοποίηση και τον θάνατο του 37χρονου Πακιστανού μετανάστη, Μοχάμεντ Καμράν, μέσα στο αστυνομικό τμήμα του Αγίου Παντελεήμονα, στις 21 Σεπτεμβρίου 2024. Ο θάνατος του μετανάστη προκάλεσε την παρέμβαση της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ), του ανεξάρτητου συμβουλευτικού οργάνου του ελληνικού κράτους σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, που υπενθύμισε «την **καίρια σημασία στην προστασία**

δικαιωμάτων κατά την κράτηση, στις συνθήκες κράτησης εν γένει και σε αστυνομικά κρατητήρια, στις αρχές ουσιαστικής και αποτελεσματικής διερεύνησης περιστατικών αυθαιρεσίας των οργάνων του κράτους και τη χρηστή και άμεση απονομή δικαιοσύνης». «Η ΕΛΕΔΑ αδυνατεί να συμβιβαστεί με την ιδέα ότι τέτοιες εικόνες καταφανούς απαξίωσης της ανθρώπινης ζωής εκφράζουν το επίπεδο σεβασμού που απολαμβάνουν τα θεμελιώδη δικαιώματα από την ΕΛΑΣ και την κατάσταση που επικρατεί πραγματικά στα αστυνομικά κρατητήρια», ανέφερε από την πλευρά της η Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, μιλώντας για «αποτροπιαστική εικόνα» του θανάτου στο αστυνομικό τμήμα.

- Βία σε βάρος πυροσβεστών κατά τη διάρκεια κινητοποίησης: Στις **31 Οκτωβρίου 2024** δυνάμεις των ΜΑΤ προχώρησαν σε άσκηση υπέρμετρης αστυνομικής βίας σε βάρος εποχικών πυροσβεστών κατά τη διάρκεια κινητοποίησης στο υπουργείο Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας.

- Εισαγγελική παρέμβαση για αστυνομική αυθαιρεσία στη Θεσσαλονίκη: Στις **30 Οκτωβρίου 2024** δυνάμεις των ΜΑΤ προέβησαν σε επίθεση κατά ατόμων με χρήση γκλοπ και δακρυγόνων, προκαλώντας ζημιές και σε παρακείμενο μαγαζί εστίασης, μετά από πορεία διαμαρτυρίας που πραγματοποιήθηκε με φόντο πρότερες καταγγελίες για απρόκλητη αστυνομική βία. Η ως άνω συμπεριφορά των αστυνομικών Αρχών προκάλεσε την παρέμβαση της Εισαγγελίας Πρωτοδικών Θεσσαλονίκης με σκοπό τη διερεύνηση των καταγγελλομένων

και τη στοιχειοθέτηση τυχόν διάπραξης ποινικών αδικημάτων. Η δικαστική έρευνα στρέφεται κατά αστυνομικών και οι πράξεις που εξετάζονται αφορούν μεταξύ άλλων παράβαση καθήκοντος, απόπειρα επικίνδυνης σωματικής βλάβης και φθορά ξένης ιδιοκτησίας.

- Προσαγωγές στις κινητοποιήσεις για το Πολυτεχνείο: Στις **17 Νοεμβρίου 2024** ο ιστότοπος 902.gr κατήγγειλε «αδικαιολόγητες προσαγωγές» στο κέντρο της Αθήνας, οι οποίες κατά την ιστοσελίδα αποσκοπούσαν στην αποτροπή των πολιτών από τη συμμετοχή τους στην πορεία για το Πολυτεχνείο.

- Καταγγελίες για αστυνομική βία στο ΕΜΠ: Τον Σεπτέμβριο και τον Οκτώβριο του 2024 δημοσιεύθηκαν καταγγελίες και τεκμήρια αναφορικά με την άσκηση υπέρμετρης αστυνομικής βίας σε βάρος σπουδαστ(ρι)ών κατά τη διάρκεια

εκδήλωσης στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, στις 27 Σεπτεμβρίου 2024.

- Αστυνομική αυθαιρεσία σε πορεία για τα Τέμπη: Στις 28 Φεβρουαρίου 2024 αστυνομικές δυνάμεις προχώρησαν σε άσκηση υπέρμετρης αστυνομικής βίας σε βάρος διαδηλωτή κατά τη διάρκεια της πορείας στη Θεσσαλονίκη για τη συμπλήρωση ενός χρόνου από το πολύνεκρο σιδηροδρομικό δυστύχημα των Τεμπών.

- Βία σε βάρος εκπαιδευτικών κατά τη διάρκεια διαμαρτυρίας: Τον **Σεπτέμβριο του 2024** πλείστοι σύλλογοι εκπαιδευτικών και γονέων προχώρησαν σε ανακοινώσεις και καταγγελίες για άσκηση υπέρμετρης αστυνομικής βίας σε βάρος τους κατά τη διάρκεια κινητοποίησης με αίτημα την παροχή καλύτερων συνθηκών εκπαίδευσης στα δημόσια σχολεία. Σύμφωνα με τις παρεμβάσεις, οι αστυνομικοί άσκησαν βία ακόμα και κατά μαθητ(ρι)ών.

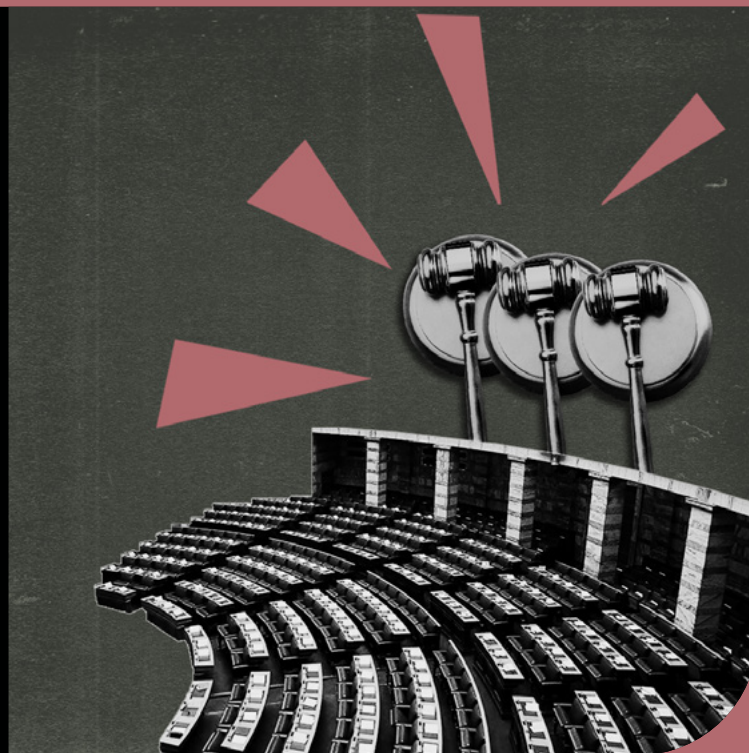

• Απρόκλητη βία κατά διαδηλωτ(ρι)ών σε κινητοποίηση για τη δολοφονία Γρηγορόπουλου: Στις **6 Δεκεμβρίου 2024** αστυνομικές δυνάμεις προχώρησαν σε άσκηση υπέρμετρης βίας σε βάρος διαδηλωτ(ρι)ών κατά τη διάρκεια κινητοποιήσεων για τη συμπλήρωση 16 ετών από τη δολοφονία του Αλέξανδρου Γρηγορόπουλου. Σε δημοσιευμένο βίντεο, αστυνομικός εμφανίζεται να χτυπά προσαχθέντα διαδηλωτή παρά το γεγονός ότι τα χέρια του είναι δεμένα και δεν φέρει οποιαδήποτε αντίσταση στις αστυνομικές δυνάμεις. Στις 20 Δεκεμβρίου 2024 η Διεθνής Αμνηστία ζήτησε με ανακοίνωσή της να διεξαχθούν έρευνες για τις καταγγελλόμενες παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων κατά τη διάρκεια των συγκεκριμένων κινητοποιήσεων.

• Ξυλοδαρμός πολίτη από αστυνομικούς στους Αμπελοκήπους: Στις **28 Ιανουαρίου 2024** δημοσιεύθηκε βίντεο στο οποίο αστυνομικοί εμφανίζονται να ασκούν υπέρμετρη βία σε βάρος πολίτη στην περιοχή των Αμπελοκήπων, στο κέντρο της Αθήνας, παρότι ο ίδιος δεν προβάλλει καμία αντίσταση.

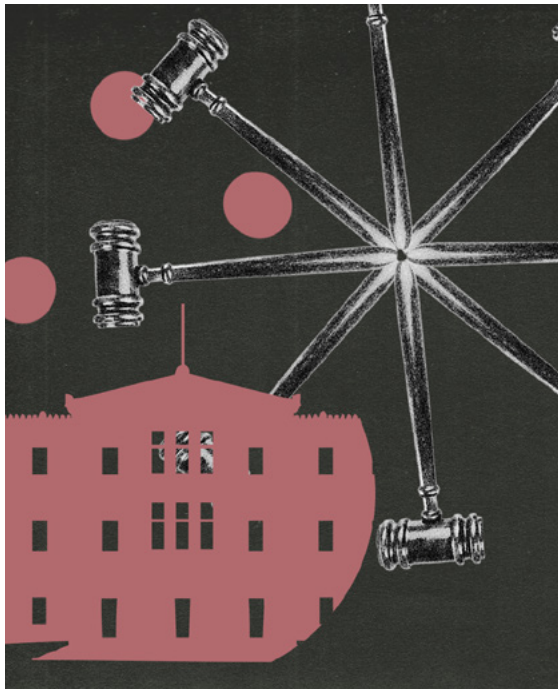

Διαδικασία προετοιμασίας & θέσπισης νόμων

Η καλή νομοθέτηση – δηλαδή η παραγωγή νόμων με βάση κάποιες αρχές, όπως η νομιμότητα, η διαφάνεια, η σαφήνεια, η αναγκαιότητα και η προβλεψιμότητα-, **αποτελεί θεμέλιο του Κράτους Δικαίου** και ουσιώδη προϋπόθεση για την εύρυθμη λειτουργία ενός δημοκρατικού πολιτεύματος.

Προς διασφάλιση του σκοπού της καλής νομοθέτησης, διατάξεις του [Συντάγματος](#) (βλ. μεταξύ άλλων άρθρα 73, 74, 75), του [Κανονισμού της Βουλής](#) (βλ. μεταξύ άλλων άρθρα 85, 87, 88 και 101) και του ν. [4622/2019](#) (βλ. άρθρα 57-64) ρυθμίζουν επιμέρους ζητήματα σχετικά με τη νομοπαρασκευαστική και τη νομοθετική διαδικασία και θέτουν ορισμένους κανόνες που πρέπει να ακολουθούνται κατά την σύνταξη, κατάθεση και ψήφιση ενός νομοσχεδίου (ή μίας τροπολογίας). Κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 59 παρ. 5 του ν. 4622/2019 εκδόθηκε το 2020 [το Εγχειρίδιο Νομοπαρασκευαστικής Μεθοδολογίας](#), στο πλαίσιο του οποίου αναλύονται και εξειδικεύονται οι ως άνω κανόνες.

Δυστυχώς, **οι προβλέψεις αυτές φαίνεται να παρακάμπτονται συχνά στην πράξη**. Όπως προκύπτει και από τα όσα αναφέρονται στις 3 προηγούμενες εκθέσεις του Gonwatch (έτη αναφοράς 2021, 2022 και 2023) η μη τήρηση κανόνων καλής νομοθέτησης δεν αποτελεί μεμονωμένο φαινόμενο αλλά φαίνεται να αποτελεί χρόνια και συστηματική παθολογία του ελληνικού συστήματος, η οποία συνεχίζεται και το 2024.

Κατά τη διάρκεια του 2024 ψηφίστηκαν συνολικά 88 νομοθετήματα (ν. 5080/2024 έως 5167/2024) εκ των οποίων 64 νόμοι και 24 διεθνείς συμβάσεις.

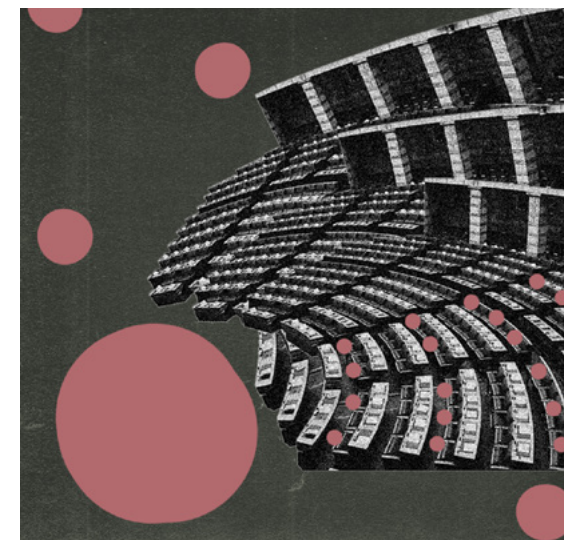
Μελετώντας διεξοδικότερα 48 από αυτούς τους νόμους¹ παρατηρήθηκαν, μεταξύ άλλων, τα εξής:

A. Δημόσια Διαβούλευση:

Για ακόμα μία χρονιά δεν φαίνεται να αποτελεί **εξαίρεση η αναιτιολόγητη (ή ανεπίτρεπτη) σύντμηση των προθεσμιών της δημόσιας διαβούλευσης**. Από τα 48 σχέδια νόμου που διερευνήθηκαν, **τα 20 (41,67%) τέθηκαν σε διαβούλευση για χρονικό διάστημα μικρότερο των προβλεπόμενων 14 ημερών (2 εβδομάδων)**, χωρίς να αναφέρεται ο λόγος για τον οποίο αποφασίστηκε (και κρίθηκε επιτακτική) η εν λόγω σύντμηση της προθεσμίας. Αξίζει ακόμα να σημειωθεί ότι:

i) **μόλις σε 7 (από τις 48) περιπτώσεις η έκθεση επί της δημόσιας διαβούλευσης βρέθηκε ανηρτημένη στην ιστοσελίδα opengov.gr**, παρά τις προβλέψεις της παρ. 4 του άρθρου 61 του ν. 4622/2019.

ii) στη συντριπτική πλειονότητα των εξεταζόμενων περιπτώσεων (**44 από τις 48**), το σχέδιο νόμου που κατατέθηκε στη Βουλή **περιελάμβανε περισσότερα άρθρα** από το αντίστοιχο σχέδιο νόμου που είχε τεθεί στη διαβούλευση. Ειδικότερα, τα σχέδια νόμου που κατατέθηκαν στη Βουλή φαίνεται να αποτελούνταν συνολικά από **3.000 άρθρα**, με **μόλις τα 2.673** από αυτά να ανευρίσκονται και στα αντίστοιχα σχέδια νόμου που είχαν τεθεί σε διαβούλευση.

iii) το χρονικό διάστημα από το τέλος της διαβούλευσης έως την κατάθεση του σχεδίου νόμου στη Βουλή φαίνεται σε αρκετές περιπτώσεις να είναι **άκρως περιορισμένο** [min: 0 days, max: 247 days, average: 17,68 days, median: 3,5 days], γεγονός που θέτει εν αμφιβόλω το κατά πόσον λαμβάνονται ουσιαστικά υπ' όψιν (ή και μπορούν γενικά να ληφθούν υπ' όψιν) τα υποβληθέντα στη διαβούλευση σχόλια.

Β. Τροπολογίες

Η κατάθεση τροπολογιών, και δη εκπρόθεσμων ή/και άσχετων, αποτελεί και για το 2024 ένα ιδιαίτερα συχνό φαινόμενο. Εντός του έτους κατατέθηκαν 76 υπουργικές τροπολογίες, οι οποίες περιείχαν συνολικά 325 άρθρα. Εντύπωση προκαλεί δε, το γεγονός ότι μία ή περισσότερες τροπολογίες κατατέθηκαν στην πλειονότητα των εξεταζόμενων νόμων (46 από τους 48).

Παρά τις προβλέψεις του Συντάγματος και του Κανονισμού της Βουλής από τις 76 τροπολογίες που κατατέθηκαν:

i) οι 43 (56,58%) κατατίθενται είτε την ίδια είτε την προηγούμενη ημέρα της έναρξης της συζήτησης του αντίστοιχου σχεδίου νόμου στην Ολομέλεια της Βουλής. Αναφέρεται επίσης ότι 16 τροπολογίες κατατίθενται μετά από τη 13:00 της Παρασκευής, παρά τα οριζόμενα στο άρθρο 87 παρ. 1 του Κανονισμού της Βουλής.

ii) οι 73 (96,05%) περιείχαν (και) διατάξεις που δεν φαίνεται να σχετίζονται άμεσα με το/α κύριο/α αντικείμενο/α του σχεδίου νόμου στο πλαίσιο του οποίου κατατίθενται. Η εκτίμηση αυτή φαίνεται να επιβεβαιώνεται δε, και από την επιλογή του ίδιου νομοθέτη να συμπεριλάβει τις εν λόγω διατάξεις σε κεφάλαιο/μέρος του ψηφισθέντος νόμου που φέρει τον τίτλο «άλλες/λοιπές διατάξεις» κ.ο.κ..

Γ. Τίτλοι νόμων

Η ιδιαίτερα συχνή και επαναλαμβανόμενη μέσα στα χρόνια συμπερίληψη φράσεων όπως «και άλλες διατάξεις» στους τίτλους των νόμων αποτελεί πρακτική που αντιτίθεται στις αρχές της καλής νομοθέτησης, υποδεικνύοντας ταυτόχρονα και την πιθανότητα ύπαρξης άσχετων (με το κύριο αντικείμενο του νόμου ή/και μεταξύ τους) διατάξεων στο σώμα του νόμου. Παρά ταύτα, τριάντα επτά (37) νόμοι (από τους 48) περιείχαν στον τίτλο τους φράσεις όπως "και άλλες/λοιπές

διατάξεις", "και άλλες επείγουσες διατάξεις/ρυθμίσεις...", "λοιπές/άλλες διατάξεις/ρυθμίσεις του Υπουργείου...", "λοιπές επείγουσες διατάξεις αρμοδιότητας...", χωρίς κάποια περαιτέρω διευκρίνιση σχετικά με το αντικείμενο/ζήτημα που ρυθμίζουν οι εν λόγω διατάξεις. Εντύπωση δε, προκαλεί το γεγονός ότι ακόμη και στις περιπτώσεις των νόμων που οι τίτλοι τους δεν περιείχαν κάποια από αυτές τις φράσεις, φαίνεται πολύ συχνά (και δη στους 9 από τους 11 αυτούς νόμους) να υπάρχει κάποιο μέρος/κεφάλαιο που φέρει αντίστοιχο τίτλο, χωρίς αυτό να αντικατοπτρίζεται και στον γενικό τίτλο του νόμου.

1. Τα στοιχεία που παρουσιάζονται αφορούν 48 νόμους καθώς επιλέχθηκε να μην ληφθούν υπ' όψιν στην έρευνα τα νομοθετήματα για την προετοιμασία και ψήφιση των οποίων ακολουθείται μία -κάπως- διαφορετική διαδικασία (όπως π.χ. οι διεθνείς συμβάσεις, οι νόμοι με τους οποίους κυρώνεται ο ισολογισμός, ο απολογισμός και ο προϋπολογισμός καθώς και νόμοι που αφορούν την κύρωση/έγκριση συμβάσεων/συμφωνιών). Μπορείτε να δείτε περισσότερα για την έρευνα του Vouliwatch για τη νομοθετική παραγωγή του 2024 [εδώ](#) και για τη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε [εδώ](#).

Ενωσιακές & διεθνείς υποχρεώσεις

Ως κράτος μέλος της ΕΕ και του Συμβουλίου της Ευρώπης, η Ελλάδα έχει υποχρέωση να εφαρμόζει την ενωσιακή νομοθεσία, αλλά και τους κανόνες του διεθνούς δικαίου για την κατοχύρωση και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Ωστόσο, οι εν λόγω υποχρεώσεις φαίνεται να δεν τηρούνται πάντοτε.

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζονται αφενός οι ενέργειες στις οποίες προχώρησε η **Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά της χώρας στο πλαίσιο διαδικασίας επί παραβάσει** και αφετέρου **οι αποφάσεις που εξέδωσε το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) σε υποθέσεις κατά της Ελλάδας** κατά το έτος 2024.

Α. Διαδικασία επί παραβάσει (άρθρα 258 και 260 ΣΛΕΕ)

Στην περίπτωση που κάποιο κράτος μέλος της ΕΕ δεν εφαρμόζει το ενωσιακό δίκαιο ή εν γένει δεν συμμορφώνεται με τις υποχρεώσεις που υπέχει βάσει του δικαίου της ΕΕ (π.χ. δεν έχει μεταφέρει -ορθά- κάποια οδηγία στο εθνικό δίκαιο ή εφαρμόζει λανθασμένα διατάξεις του ενωσιακού δικαίου), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει τη δυνατότητα να κινήσει επίσημη διαδικασία επί παραβάσει.

Η διαδικασία αυτή περιλαμβάνει μία σειρά από στάδια, καθένα εκ των οποίων ολοκληρώνεται με επίσημη απόφαση. Αρχικά, η Επιτροπή στέλνει μία (επίσημη) προειδοποιητική επιστολή και καλεί την κυβέρνηση του κράτους μέλους να υποβάλει παρατηρήσεις εντός μίας συγκεκριμένης προθεσμίας. Αν το κράτος μέλος δεν απαντήσει ή η απάντησή του δεν κριθεί ικανοποιητική, η Επιτροπή μπορεί να αποστείλει αιτιολογημένη γνώμη.

Στην περίπτωση που το κράτος μέλος εξακολουθήσει να μη συμμορφώνεται, η Επιτροπή μπορεί να αποφασίσει να παραπέμψει το ζήτημα στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ). Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι το κράτος μέλος έχει παραβιάσει το δίκαιο της ΕΕ, οι εθνικές Αρχές οφείλουν το ταχύτερο δυνατόν να λάβουν μέτρα για να συμμορφωθούν με την απόφαση του Δικαστηρίου. Εάν, παρά την απόφαση του Δικαστηρίου περί παραβίασης του δικαίου της ΕΕ, το κράτος μέλος εξακολουθεί να μην συμμορφώνεται, η Επιτροπή μπορεί να αποστείλει προειδοποιητική επιστολή κατ' άρθρο 260 ΣΛΕΕ και να αποφασίσει την εκ νέου προσφυγή στο Δικαστήριο. Σημειώνεται ότι: α) στις περισσότερες περιπτώσεις το ζήτημα που ανακύπτει επιλύεται χωρίς να χρειαστεί η προσφυγή στο Δικαστήριο και β) η μη συμμόρφωση του κράτους μέλους με τη νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης δύναται να οδηγήσει στην επιβολή χρηματικών κυρώσεων.

Εντός του 2024 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προχώρησε σε μία σειρά από ενέργειες στο πλαίσιο υποθέσεων διαδικασίας επί παραβάσει -infringement cases- κατά της Ελλάδας. Πιο συγκεκριμένα η Επιτροπή αποφάσισε:

α) την παραπομπή της Ελλάδας στο ΔΕΕ σε πέντε περιπτώσεις, οι οποίες αφορούσαν: i) τη μη ολοκλήρωση της αναθεώρησης των σχεδίων διαχείρισης λεκανών απορροής ποταμών και των σχεδίων διαχείρισης κινδύνων πλημμύρας, ii) τη μη ορθή εφαρμογή των κανόνων για τις καθυστερήσεις πληρωμών, iii) τη μη ορθή μεταφορά των κανόνων για την αναλογικότητα των ρυθμίσεων νομοθετικής κατοχύρωσης των επαγγελματιών, iv) τη μη επαρκή συλλογή και επεξεργασία των αστικών λυμάτων και v) τη μη συμμόρφωση με τη νομοθεσία για την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων.

β) την αποστολή αιτιολογημένης γνώμης σε περισσότερες από 10 περιπτώσεις και

γ) την αποστολή προειδοποιητικής επιστολής σε περισσότερες από 20 περιπτώσεις. Σημειώνεται ειδικότερα ότι μία εξ αυτών των υποθέσεων [INFR(2020)2050] αφορούσε την αποστολή προειδοποιητικής επιστολής κατ' άρθρο 260 παρ. 2 της ΣΛΕΕ, καθώς η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έκρινε ότι η χώρα δεν εφάρμοσε ταχέως και αποτελεσματικά την απόφαση του ΔΕΕ για τις υπηρεσίες ζεύξης δεδομένων (υπόθεση C-599/22).

Β. Αποφάσεις ΕΔΔΑ και παραβιάσεις ΕΣΔΑ

Ο **σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων** αποτελεί ένα από τα βασικά συστατικά ενός Κράτους Δικαίου. Τα θεμελιώδη δικαιώματα που θα πρέπει να απολαμβάνει κάθε άτομο κατοχυρώνονται μεταξύ άλλων από την **Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ)**. Το **Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ)** είναι ένα διεθνές δικαιοδοτικό όργανο που έχει την αρμοδιότητα να διαπιστώνει παραβιάσεις της ΕΣΔΑ και να εκδίδει (δεσμευτικές) αποφάσεις σε βάρος των κρατών που δεν τηρούν τις υποχρεώσεις τους βάσει της Σύμβασης.

Εντός του 2024 εκδόθηκαν **27 αποφάσεις του ΕΔΔΑ σε υποθέσεις κατά της Ελλάδας**. Από αυτές οι **25 ήταν καταδικαστικές**, κατέληγαν δηλαδή στο συμπέρασμα ότι

στη συγκεκριμένη περίπτωση υπήρξε παραβίαση κάποιου (ή κάποιων) από τα άρθρα της ΕΣΔΑ εκ μέρους της χώρας. Αξίζει σε αυτό το σημείο να αναφερθούν ειδικότερα τα εξής:

α) Για ακόμα μία χρονιά **πάνω από τις μισές** καταδικαστικές αποφάσεις αφορούσαν **παραβίαση του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ** (απαγόρευση βασανιστηρίων και απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης). Στο πλαίσιο των αποφάσεων αυτών θίγονται, μεταξύ άλλων, ζητήματα όπως οι κακές ή ανεπαρκείς συνθήκες διαβίωσης αιτούντων/-ουσών διεθνούς προστασίας, οι μη συμβατές με τη Σύμβαση συνθήκες κράτησης σε χώρους της αστυνομίας, η μη τήρηση των υποχρεώσεων προστασίας και φροντίδας ασυνόδευτων αλλοδαπών ανηλίκων καθώς και η παραβίαση των θετικών υποχρεώσεων του κράτους σε υπόθεση καταγγελλόμενου βιασμού.

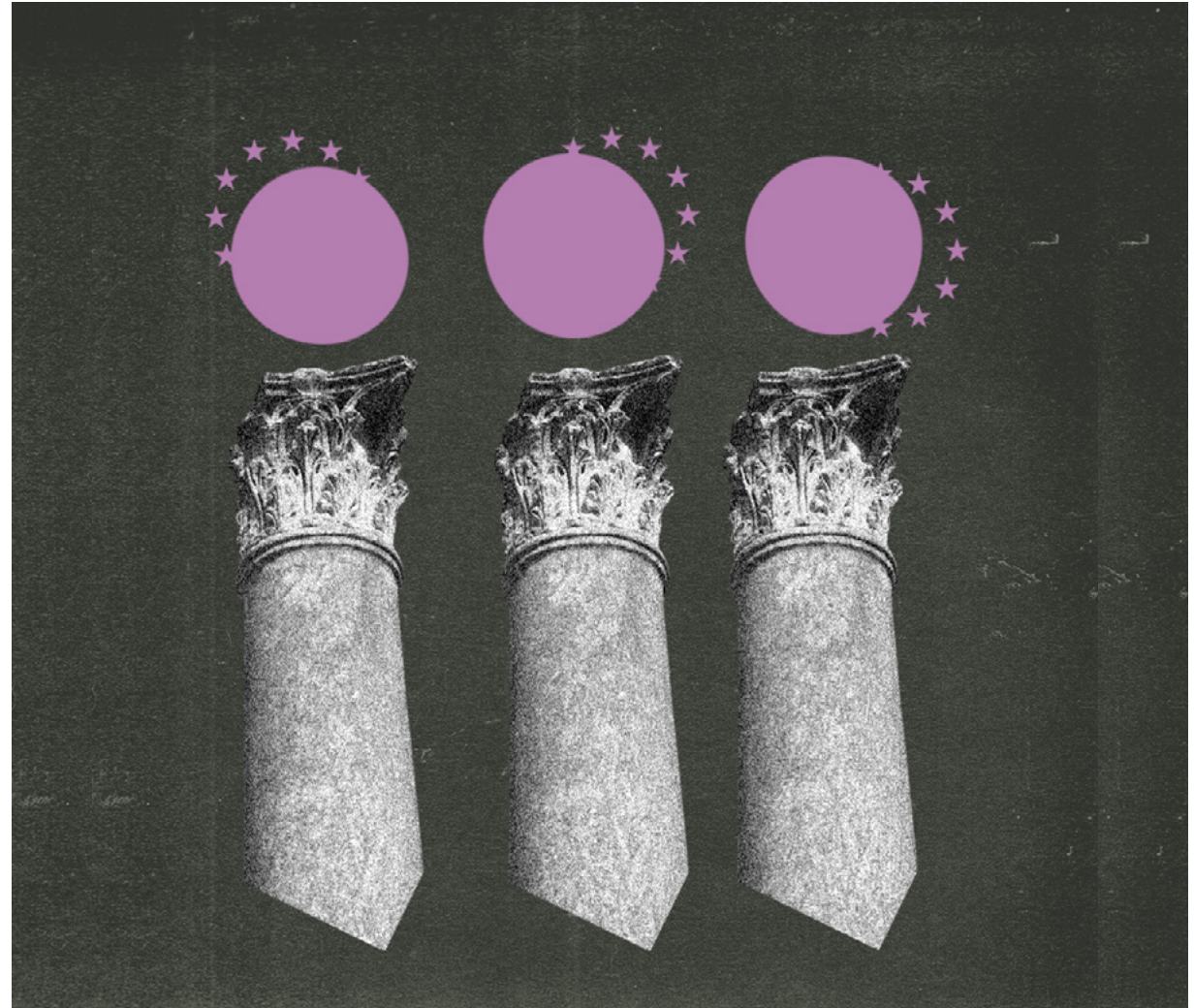
β) Στην υπόθεση Alkhatib και λοιποί κατά Ελλάδος το ΕΔΔΑ, εξετάζοντας προσφυγή σχετικά με τον σοβαρό τραυματισμό ατόμου κατόπιν πυροβολισμού από μέλος του λιμενικού κατά τη διάρκεια επιχείρησης αναχαίτισης σκάφους το 2014, έκρινε ότι υπήρξε **παραβίαση του άρθρου 2 της ΕΣΔΑ (δικαίωμα στη ζωή)** τόσο ως προς διαδικαστικό όσο και ως προς το ουσιαστικό του σκέλος.

γ) Στην υπόθεση **Ο.Γ. και λοιπές κατά Ελλάδας** (βλ. 1 και 2) το ΕΔΔΑ, εξετάζοντας προσφυγή σχετικά με την δημοσιοποίηση ευαίσθητων ιατρικών δεδομένων των προσφευγουσών, οι οποίες ήταν -με εξαίρεση μία- οροθετικές καθώς και τις περιστάσεις υπό τις οποίες επιβλήθηκε στις προσφεύγουσες εξέταση αίματος, έκρινε ότι υπήρξε παραβίαση του **άρθρου 8 της ΕΣΔΑ** (δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής).

Τις 25 καταδικαστικές αποφάσεις, με παραπομπές στη βάση δεδομένων HUDOC και σε ελληνική μετάφραση/περίληψη της απόφασης καθώς και με αναφορά του άρθρου της ΕΣΔΑ που παραβιάστηκε σε κάθε μία από αυτές, μπορείτε να δείτε σε αναλυτικό πίνακα [εδώ](#).

Σημειώνεται τέλος, ότι σύμφωνα με την [ετήσια έκθεση του ΕΔΔΑ για το 2024](#) οι εκκρεμείς προσφυγές (pending application) κατά της Ελλάδας ανέρχονταν περίπου σε 2.600 (βλ. σελίδα 6 και 35), κατατάσσοντας την χώρα στην πέμπτη θέση -μετά την Τουρκία, τη Ρωσία, την Ουκρανία και τη Ρουμανία – μεταξύ των κρατών με τις περισσότερες εκκρεμείς υποθέσεις.

govwatch

Στουρνάρα 17Α, Αθήνα – 10683

facebook.com/vouliwatch

vouliwatch.bsky.social

instagram.com/vouliwatch

youtube.com/@VouliwatchgrNGO

tiktok.com/@vouliwatch